

Το ποιητικό μου Μανιφέστο

Η Θεία Λειτουργία της Ποίησης

Για τους ανθρώπους της δικής μου εποχής εκείνους που μεγάλωσαν στις δεκαετίες 1940, 1950, 1960 στην Κύπρο του Αγώνα κατά των Άγγλων κατακτητών, αλλά και της ζωντανής φύσης, των ποταμιών, των πλαγιών, των περιβολιών και των υψηλών και καρποφόρων δένδρων, στην Κύπρο του Βυζαντίου, των ιερέων και των ναών, των ιεροψαλτών και των παιδιών – διακόνων εντός του ναού, σ' αυτή την Κύπρο, την αρωματισμένη από τη φυσική και μεταφυσική υμνολογία «μορφώθηκαν οι βουλές της ποίησής μου» (Κ. Καβάφης). Μορφώθηκε η αισθητική μου αντίληψη και φιλοσοφία και πυρπολήθηκε ο εσωτερικός μου συγκλονισμός, αποτέλεσμα της υπαρξιακής μου διάστασης με τον κόσμο της ονειρικής, της ουτοπικής τελειότητας, καθ' ότι ο σκληρός, ο βάρβαρος και θηριώδης, άρρωστος πλανήτης μας, δεν προσφέρεται στον έρωτα του κάλλους και της ιερότητας. Αντίθετα, η ηθική του ασχημία απωθούσε την ευαίσθητη και πληγωμένη ψυχή μου. Αντίδοτο προς την ανθρωποφάγο Ησιόδεια αλληλοφαγία, αντέταξα, ως ισχυρά και ακατανίκητα αντισώματα, τα άνω και το εκκλησιαστικό – άνω σχώμεν τας καρδίας – Χριστώ τω Θεώ παραθόμεθα. Η προς τα άνω παράδοση μου ήταν πλήρης και ολοκληρωτική.

Από την πρώτη κιόλας έκδοσή μου, 1967, *Γενεά Έκτη* (ποίηση), κατέθεσα σπερματικά το δικό μου βαθυσήμαντο εαυτό και το πάθος μου για το εύμορφο, το κάλλος της μορφής, σωματικής και υπεργίνης. Εξ' υπαρχής, πορεύτηκα προς το Αριστοτελικό καθόλου, οντικό και αποκαλυπτικό, όσο το επιτρέπει ο «Γρανικός των λέξεων» (Κ. Ι., *Τα Πένθιμα* (ποίηση 1981) κι' ο περιορισμός των γλωσσικών ορίων.

Στη δική μου γραφή μπορείς άνετα να διακρίνεις την αισθητική μου, η οποία συνδέεται οργανικά με το ατέλειστο, το γίνεσθαι του αινίγματος και της εικασίας, την ειρωνεία μιας ατέλειωτης Οδύσειας προς την ελευθερία του απείρου και την αδιάλειπτη υπέρβαση κάθε στενού πλαισίου. Πρακτέο, στον αισθητικό χώρο στάθηκε ή συμπεριφορά των ηρωικών και άγιων προσώπων, των ανθρώπων της αιμάτινης υπέρβασης, σωμάτων και συνειδήσεων, η φύση του ανικανοποίητου, ως όπλο κατά της απολιθωτικής συνήθειας, ο προσωπικός Γολγοθάς, με έντονη τη διαρκή Ανάσταση. Μέσα σ' αυτόν τον ψυχικό και πνευματικό δρόμο με καθοδήγησε η ανάγκη για το περισσόν της ζωής, ο έρωτας, η σύνθεση των κόσμων, αισθητών και υπεραισθητών, ο αρχέτυπος μύθος, η ιστορία και η μεταϊστορία, ο λόγος των αρχαίων, η δισχιλιετής εκκλησιαστική εμπειρία, κάποια στοιχεία από την Ανατολή, αλλά και το ειρωνικό χαμόγελο των αρχαϊκών Κούρων, όπως και της Τζοκόντας, η ηχηρή κραυγή της αιωνιότητας, η ορμητική κίνηση (*élan vital* του H. Bergson), το μη τετελεσμένο του Θεού. Πρόκειται για ερημικό δρόμο, φρικτά μοναχικό. Γι' αυτό ποτέ δεν θέλησα να πολλαπλασιάζω λέξεις. Ανέμενα και αναμένω τις κροτίδες της ιερής σιωπής.

Η θεία λειτουργία της ποίησης προϋποθέτει ασήκωτη αναμέτρηση με το χρόνο, το ύψος και τα υπερφύα της έκστασης του Λογγίνου. Η επανάληψη της δικής μας γραφίδας οδηγεί στο θάνατο της δημιουργίας. Είναι τέλμα. Η πάλη με τη μορφή είναι συνεχής και γιγάντια. Κάτι ανάλογο με τη γιγαντομαχία περί την ουσίαν του Πλάτωνος. Στην καλλιτεχνική δημιουργία, συντελείται, ως διαλεκτική προς τα εντός και τα εκτός, η ανύψωση προς τα άνω και η έκφραση προς τα κάτω. Αληθινός Ηράκλειος άθλος. Και τούτο δεν σημαίνει υποταγή σε συγκεκριμένη αισθητική σχολή ή κατηγορία. Αντίθετα, σημαίνει σύνθεση πολλών αισθήσεων, σύνθεση φυσικών και μεταφυσικών πραγμάτων. Η τελειότητα της ιδέας αγωνίζεται, στο μέτρο του δυνατού, να υποστασιασθεί. Κίνηση πολυμερής και πολύτροπη (Απ. Παύλος), το Αριστοτελικό πολλαχώς, το αεί ζητούμενο και το αεί απορούμενο στα ποιητικά δρώμενα του επικού, λυρικού και τραγικού λόγου.

Βαθειά λειτουργία και υψηλό νόημα του ποιητικού λόγου, όπως εκφράζεται από τον επαρκή δημιουργό, προϋποθέτει ποιητή εσταυρωμένο μεταξύ

ουρανού και γης, μεταξύ ορατών και αοράτων πραγμάτων και μεταξύ της δικής του ουτοπίας περί τελειότητας και της ατέλειας του πονηρού κόσμου στον οποίο ζούμε, κινούμαστε και υπάρχουμε.

Ο ποιητής από το ύψος και την κλίμακα του σταυρού του ατενίζει τον κόσμο και με την καρδιά ματωμένη πάσχει και συμπάσχει (Προμηθέας Δεσμώτης) με το γένος των ανθρώπων. Κατεβαίνοντας στον Άδη του κόσμου τούτου, δηλαδή, στους τρεις μας κόσμους (φυσικό, συγκινησιακό, νοητικό), ετοιμάζει την ποιητική του Ανάσταση, την Ανάσταση του κόσμου και την απελευθέρωσή του. Όπως οι Ορφείας, Ηρακλής, Οδυσσεύς, Περσεφόνη, Άλ-κηστις, Ιησούς Χριστός κατήλθαν μέχρις Άδου ταμείων, το ίδιο και ο ποιητής κατέρχεται μέσα στο δράμα του κόσμου, τουτέστιν, μέσα στις συνειδήσεις για να τις ανεβάσει, να τις ανατρέψει, να τις εκλεπτύνει και να τους δείξει προφητικά τον δρόμο προς το φως του ουρανού. Γι'αυτό και η ποίηση είναι φως εις αποκάλυψιν εθνών, σωτηρία και ιατρεία ψυχών και σωμάτων.

Ο ποιητικός λόγος παίρνει τότε μεταμορφωτικές δυνατότητες και γίνεται λόγος επαναστατικός στις καρδιές και στις σκέψεις των λειτουργούντων ποιητικά. Ο ποιητικός λόγος είναι αλχημιστής που μεταστοιχειώνει την πραγματικότητα και την καθιστά πολύτιμο λίθο και σταλακτίτη του αιώνιου. Ο ποιητικός λόγος είναι ο εκλεκτός οίνος που πρόσφερε ο Κύριος Ιησούς στον γάμο της Κανά. Όσοι μπορούν να γευτούν αυτό τον μεταποιητικό οίνο γνωρίζουν υπαρξιακά τα μεγαλεία της Θεοτοκίας. Γίνονται Θεοτόκοι και το ζητούμενο της ποίησης είναι η Θεοτοκία, δηλαδή, η ιέρωση και η θέωση του αποϊερωμένου κόσμου μας.

Λειτουργία της ποίησης και χώρα της το σύμπαν ολόκληρο και ο ποιητής τελετουργός και θεουργός στην αγία κοσμική λειτουργία του συνόλου της Δημιουργίας. Ατενίζοντας σε μια παγερή νύχτα του χειμώνα το τυρκουάζ του έναστρου ουρανού, βλέπει και ακούει και ερμηνεύει τη μουσική των ιερογλυφικών του Θεού και αναλύει τους ανθρώπινους, μικροκοσμικούς σχηματισμούς, ενώ, την ίδια ώρα, παραπέμπει στα ατελείωτα σημεία του Θεού που συναντά σε κάθε του βήμα, στις πολιτείες των ανθρώπων, στη φύση και στο μυστήριο του Δημιουργού και της Δημιουργίας.

Γίνεται ο ποιητής, κατ' αυτό τον τρόπο, ο μεγάλος ερωτικός μεσίτης (*Συμπόσιο*) (Πλάτωνος) μεταξύ του κόσμου των θεών και του ατελούς κόσμου των ανθρώπων, θεραπεύοντας, με την σπουδαία και τέλεια πράξη του, τα τραύματα και τις πληγές του θανάτου που κομίζει ο άρρωστος εαυτός των βροτών. Και το υψηλό νόημα της ποίησης δεν είναι άλλο παρά η χρησμική και μαντική δύναμη, κατέχουσα τη θεία χάρη να ανιστά και να αναλαμβάνει στον ουρανό τα γήινα, φθαρτά και λανθασμένα, μεταφέροντάς τα στις ουράνιες παραλίες του Θεού, στον Παράδεισο. Έτσι, ο λόγος του ποιητή γίνεται μέγιστο μάθημα τελούμενο στην θεοβάδιστη Αγία Τράπεζα και θεία αδιάλειπτη μετάληψη και λειτουργία στα Άγια των Αγίων, υπέρ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας. Κι όλα μέσω της αναγωγής.

Οι αληθινοί ποιητές είναι οι προασπιστές της ζωής και οι υπερασπιστές της ελευθερίας, γιατί μπορούν και επιτιμούν τους επικίνδυνους ανέμους και περπατούν επί των υδάτων. Γίνονται ιερά σφάγια στο βωμό του κόσμου και συνδαιτυμόνες στο Μυστικό Δείπνο των αγράντων Μυστηρίων του τεταπεινωμένου Θεού. Έτσι, η ποίηση γίνεται Εκκλησία του πάσχοντος Θεού και ανθρώπου, με αποστολή τον αγιασμό του κόσμου (Θ. Λειτουργία). Και ο ποιητής, φωνή βοώντος εν τη ερήμω (Ιωάννης Βαπτιστής), ετοιμάζει μέσα από το λόγο του, την οδό του Θεού, την οδό των Αγίων (Α. Εμπειρικός, Οδ. Ελύτης).

Ως χορευτής, ο ποιητής εκστασιάζει τους ανθρώπους και με την έμπνευσή του, τους μεταφέρει στη χώρα του αχωρήτου, στο ασύνορο, δηλαδή στο άπειρο και το ακατάληπτο του Μυστηρίου. Εισηγητής – αναλυτής των Ελευσινίων τ' Ουρανού, αφού η ποίηση δεν είναι παρά η δεύτερη κατάσταση του κόσμου, ο χώρος της δημιουργίας, η άνω Ελλάδα, η άπιαστη Ελλάδα (Οδ. Ελύτης), που κρατάει στη μοίρα της και στα πανέμορφα χέρια της το μέλλον του κόσμου. Η ποίηση είναι το αιώνιο θήλυ του Γκαίτε. Και για μας τους Έλληνες, η ελεούσα της Κύπρου Αφροδίτη ή η εκλεκτή της θεάς Ελένη του Ομήρου, με όσους Τρωικούς προκάλεσε και προκαλεί. Αυτή την Ελένη αναγνώρισε ο Γκαίτε στο Β' Φάουστ. Μέσω της επισκέφθηκε τις αιώνιες ιδέες, μήτρες και κυβερνήτρες του κόσμου και των πραγμάτων.

Η ποίηση είναι κάτι πέρα από το *καθόλου* της Αριστοτελικής *Ποιητικής* ή την *έκσταση* των υπερφύων στο *Περί ύμους*, του αρχαίου αισθητικού Λογγί-

νου. Είναι, το κάθετο του σταυρού, για να μη χάνουμε το προς τα άνω θέαμα των κλιμάκων του ποιητικού ουρανού, αλλά και το οριζόντιο, που σημαίνει κοινωνία και αγάπη των αδελφών των ελαχίστων. Η ποίηση, είναι, στο δικό μου όραμα ή και όνειρο, το Ευαγγέλιο στο διηνεκές, που σημαίνει εν ουρανών και επί γης και εν τω κόσμω, αλλ' ουχί εκ του κόσμου, η αέναη Καινή Διαθήκη του Υψίστου, η διαρκής απόσβεση του εγώ κι η ταπεινή αναγνώριση των ψυχών, του ένδον εαυτού, του χαλαστού, αλλά και οικοδόμου ταυτόχρονα. Ο ποιητής είναι ο ερημίτης του πνεύματος και ο ασκητής του Θεού (Ρίλκε).

Ξερά φύλλα που τα παίρνει ο άνεμος οι άνθρωποι, καθώς λέει ο Γλαύκος στην *Ιλιάδα*, αγωνιζόμενοι για την κοσμική, τη θεία λειτουργία της ποίησης ουσιαστικά αναμετρούνται με τον άνω βυθό των ακατάληπτων πραγμάτων (Αλεξ. Παπαδιαμάντης), το ακατάληπτο της θεότητας (Ι. Χρυσόστομος). Μέσα από αυτή την αναμέτρηση έρχεται η θεία χάρη, η επενέργεια του Παρακλήτου Πνεύματος, η συνέργεια του Ύψους, ως δύναμη σωτηριώδης, λυτρωτική και θεραπευτική. Είναι η μεγάλη παρηγορία της Τέχνης, όπως τη ζούμε στα Ομηρικά έπη, στον Ησίοδο, στον Πίνδαρο, στους αρχαίους λυρικούς, στους τρεις μεγάλους τραγικούς, στα μυστήρια της Ελευσίνας. Ωστόσο, και ο αρχαϊκός φιλοσοφικός λόγος δεν στερείται της μεγάλης ποιητικής λειτουργίας. Ονόματα, όπως του Ηρακλείτου, του Παρμενίδη, του Εμπεδοκλή, των Ορφικών και των Πυθαγορείων και μάλιστα η αρχετυπική γλώσσα του Μύθου, ο Πλάτων του *Συμποσίου*, του *Φαίδωνος* και του *Φαίδρου*, η *Ποιητική* του Αριστοτέλη και τα *Μετά τα Φυσικά του*, επικυρώνουν του λόγου το αληθές, επαληθεύουν την κορυφή, ως ποιητική σκέψη.

Οι εμπειρίες της Κίρκης, της Καλυψούς, των Σειρήνων, αποκαλύπτουν τον άρχοντα του παγκόσμιου πολιτισμού, το θείο δαίμονα, που στάθηκε ο παιδευτής των Ελλήνων, ο εμπνευστής των τριών τραγικών, ο Όμηρος. Η τύχη της λαγίνας στην *Ορέστεια* του Αισχύλου, η επέμβαση της Αθηνάς και η σωτηρία των αρχηγών των Αχαιών στον *Αίαντα* του Σοφοκλή, καθώς και η εμφάνιση του αποθεωθέντος Ηρακλή στον *Φιλοκτήτη* του Σοφοκλή, για να δώσει τη λύση στο πείσμα του πληγωμένου ήρωα και να πραγματώσει το χρησμό του Έλενου για κατάληψη της Τροίας, αλλά και οι *Βάκχες* του Ευριπίδη, ως το ύψιστο δείγμα της Διονυσιακής λατρείας, όλα μαζί έρχονται για να υπογραμμί-

σουν ότι θεοί και άνθρωποι κινούνται ομού – συγκινούνται – ώστε να υλοποιηθεί το θείο σχέδιο, η βουλή του Διός και να μαθευτεί από το Αθηναϊκό κοινό και κατ' επέκταση από την ανθρωπότητα, η θεία ευσέβεια, η πεμπτουσία της ποιητικής ηθικής και αποστολής.

«Τον είδα που με είδε», λέει ο Πενθέας, στις *Βάκχες*. Όταν σε δει ο Θεός πεθαίνεις, γίνεσαι ιερό σφάγιο (πένθος-Πενθέας). Κι επί σκηνης ο άνθρωπος – ήρωας τελεί το μυστήριο του θανάτου, μέσω των παθημάτων του, προκαλώντας έλεον και φόβον, αλλά και πνευματική και αισθητική κάθαρση, τουτέστιν, θεραπεία. Κι ως ένας από τους τρεις μάγους που συναντά τη σαρ-κωμένη αλήθεια στο σπήλαιο της Βηθλεέμ, αναχωρεί δι' άλλης οδού.

«Σήμερα θα γεννηθείς και θα πεθάνεις» λέγει ο μάντης Τειρεσίας στον *Οιδίποδα Τύραννο*. Σε κάθε θεατρικό δρώμενο, σε κάθε παράσταση τραγωδίας, τελείται η γέννηση-αναγέννηση του ανθρώπου – ήρωα και ο θάνατός του, ως φαρμακού, δηλαδή, θυσιαστικού σφαγίου, υπέρ του άστεως, στα καθαρτικά *Θαργήλια*. Αυτό δεν γίνεται κάθε Κυριακή στη θεία λειτουργία της ποιητικής Εκκλησίας, όταν σφαγιάζεται ο Αμνός του Θεού, ώστε ο άνθρωπος να γεννηθεί στην αιώνια ζωή και να πεθάνει στη γήινη φθαρτή ζωή; Θέατρο και Εκκλησία ομιλούν την ίδια γλώσσα των αρχετύπων.

Παράλληλα, η Παρμενιδική Οντολογία ομιλεί για το Εόν ως ουκ ήν, ως ούκ έσται, αλλ' ως έστι. Κι η Π. Διαθήκη, μετά την εμπειρία της φλεγομένης Βάτου και την είσοδο αρχικά, στη φωτεινή νεφέλη και τέλος στο θείο σκότος, ακούει τη Φωνή του Κυρίου – Εγώ ειμί ο Ών. Αυτή είναι η προς τη θεία επέκταση οδός του μυστικού οδοιπόρου. Η μυστική αυτή οδοιπορία γίνεται υψηλή ποίηση, οίνος εκλεκτός στο γάμο της Κανά και άφθονη τροφή, που έθρεψε τους πεντακισχιλίους και τους τετρακισχιλίους, θεραπεία της συγκύπτουσας και αφή των κρασπέδων των ιματίων του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Πρόκειται για ποιητική ορειβασία στις Άνδεις του Θεού.

Στην αφή των κρασπέδων των ιματίων κρύβεται η λεπτή αύρα και η δρόσος αερμών και η άλλη εκείνη αισθητική του Παρακλήτου, η αληθινή πηγή του Πολιτισμού, που εκπορεύεται από το Ιερό Υπερώο των Ιεροσολύμων, εκεί όπου συντελέστηκαν τα πιο συγκλονιστικά άγια γεγονότα στον πλανήτη γη :

Μυστικός Δείπνος (σώμα και αίμα Θεού), Ταπείνωση (Ι. νιπήρ), Ανάσταση (δύο φορές) (Θωμάς ! – ο Κύριος μου και ο Θεός μου – Κύριος : Μακάριοι οι μη ιδόντες και πιστεύσαντες) και η Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, υπό μορφή πυρίνων γλωσσών.

Και οι επτά λόγοι του Κυρίου στο Σταυρό, ενέπνευσαν ποίηση και μουσική δημιουργία – με την ασυλλήπτου μεγαλείου κορύφωση – Άφες αυτοίς – Ηλί Ηλί – και το – Τετέλεσται. Το τέλος αυτό είναι το μεγαλειώδες τέλος της ποίησης του πάσχοντος και τεταπεινωμένου Θεού – του Ουρανίου Παραδείγματος για την *ανάβαση* του ανθρώπου (Saint John Perse), στον αρχετυπικό κόσμο της θέωσης και της τελειότητας.

Θεία ποίηση έχουμε στου τελώνου τον στεναγμό, στις πόρνης τα δάκρυα, στη μετάνοια του Πέτρου, στα θυμιάματα των μυροφόρων, στην ομολογία του ευγνώμονος ληστού. Σε κάθε βλασφημία και προδοσία, έχουμε το ανίερο και δαιμονικό της αντιποίησης.

Τα λίγα παραδείγματα από τον αρχαίο και χριστιανικό κόσμο δείχνουν και αποδεικνύουν μια ποίηση πάνω και πέρα από ψυχολογισμούς και νευρώσεις, υποκειμενισμούς και αυθαιρεσίες και αναιδείς εγωπάθειες. Το μεγάλο γεννά μεγάλα και το μικρό μικρά. Αυτή είναι η αναγκαιότητα της φυσιολογίας. Το μυστήριο όμως παραμένει. Γιατί να υπάρχει ένα μυρμήγκι; Γιατί να ζει τα λίγα χρόνια του το φύλλο του δένδρου-άνθρωπος; Ποιά συμπαντική μοίρα κατευθύνει τα πράγματα; Υπάρχει και στην Τέχνη Ειμαρμένη; Γιατί από τη μια ένας μέγας Αισχύλος, ένας Ελ Γκρέκο, ένας Σαίξπηρ, ένας Μολιέρος, ένας Μπετόβεν, ένας Ντοστογιέφσκι και από την άλλη, οι μυριάδες των ελασσόνων;

Η θεία λειτουργία της ποίησης είναι ένας Οδυσσεϊκός δρόμος μιας δυσβάστακτης ανόδου προς τον ουρανό. Αλλ' ουδείς ανήλθε στον ουρανό μετ' ανέσεως (άγιος Ισαάκ ο Σύρος). Στην Ιακώβεια αυτή κλίμακα σε πληγώνει ο άγγελος, στην πάλη του Ιακώβ με την ουράνια δύναμη. Η πληγή του αγγέλου, η αιμάσσοσα πληγή είναι η ζωή της Τέχνης, η ίδια η Τέχνη, η πύλη του ουρανού, όπως λέει ο ίδιος ο Ιακώβ. Λόγχη στην πλευρά, αίμα και ύδωρ.

Το τίμημα της δημιουργίας πανάκριβο, αλλά και το κτήμα της «κτήμα

εσαεί» (Θουκυδίδης), κοινωνία Θεού και αισθητική πλήρης ιερού δέους και κατάνυξης, θείον έλεος και θεαρχικό μυστήριο (Ψευδο-Διονύσιος, ο Αρεοπαγίτης) ασυλλήπτου κάλλους. Αληθινός Ακάθιστος Ύμνος και μακρινή μητέρα, ρόδον αμάραντον (Οδ. Ελύτης).

«Ωραία στιγμή στάσου» λέει ο Φάουστ και δένεται το ανείπωτο δράμα του θνητού ανθρώπου, η αμείλικτη κίνηση του θανατηφόρου χρόνου. Κι ο Μάλροου θα μας πει στο ίδιο ειμαρμένο κλίμα: Ο! I am dying an everlasting death. Μήπως αυτός ο συνοδός θάνατος είναι το τίμημα της ύπαρξης της ύβρεως; Και στην κοσμική νύστα των μαθητών, στη Γεθησιμάνειο εμπειρία, ο άνθρωπος Ιησούς, εκπροσωπώντας όλους εμάς, ζητεί να παρέλθει από πάνω του το πικρό ποτήριο του θανάτου. Ωστόσο, υποτάσσεται στο θείο θέλημα και πορεύεται στην άρση του Σταυρού Του. Η πίστη Του στην Ανάσταση είναι αταλάντευτη. Κερδίζει την «ετέρα μορφή» του Εγερθέντος. Μπήκε στο ιερό άγνωστο και κέρδισε το καινούργιο. (Au fond de l'inconnu pour trouver du nouveau – Ch. Baudelaire). Έγινε ένας άλλος (Je est un autre, A. Rimbaud). Ο Γάλλος ποιητής κατορθώνει να ενσαρκώσει, ως οντολογική ετερότητα, τον κάθε καλλιτέχνη, τον κάθε μεγάλο ηθοποιό ή δημιουργό.

Κι ο άλλος μεγάλος ποιητής διερωτάται – Ποιος θα με παρηγορήσει που γεννήθηκα; (Οδ. Ελύτης). Σ' αυτή την άρνηση, σ' αυτό το δεν, έχει ως μοναδικό αντίδοτο, παραμυθία και παρηγορία τον ποιητικό λόγο, εξορκιστή και θεραπευτή, φάρμακο αθανασίας και τοπογραφία ψυχής, σωτήρια ομορφιά, ιερό ένδυμα και εκμαγείο του Θεού.

*«Αλλά η ζωή και τότε
δεν είναι δια τον βλέποντα
άνθρωπον τους αστέρας
άλλο παρά προσίμιον αθανασίας».*

(Α. Κάλβος).

Ο ποιητής χτυπά με τη δική του σφύρα, μόνιμα προς το άγνωστο, το ιερό άγνωστο. Γίνεται Πυθία και χρησμοδός Κάλχας, Κασσάνδρα, Έλενος, Δημόδοκος. Πρόκειται για τη δεύτερη κατάσταση του κόσμου, οπότε πρωτοανακαλύπτει τον κόσμο και μπορεί να περπατά ελεύθερος επί των υδάτων, να κατανικά τη βαρύτητα και να γίνεται άφαντος μέσα στα αόρατα. Κι όλα εν χορώ.

Η αληθινή περιπέτεια της δημιουργικής γραφής, στην υψηλή αυτή διάσταση γίνεται γλώσσα μέσα στη γλώσσα (P. Valéry), είσοδος στην οδό του Ξύλου της Ζωής (Π. Διαθήκη), όπου η ποίηση, ως συστρεφομένη ρομφαία και Χερουβείμ, φυλάγει το μυστικό δρόμο των μυημένων και όλων εκείνων που γεύονται το λάλον ύδωρ, το ύδωρ το ζων, το αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον, το αθάνατο νερό της Παράδοσης. Πρόκειται για τη σωστή Πλατωνική ανάμνηση που κερδίζεται με το κώνειο του Σωκράτη και τις τέσσερις ιερές μανίες του *Φαίδρου*: (Απόλλων (προφητική), Διόνυσος (τελεστική), Αφροδίτη και Έρως (ερωτική), Μούσες (ιεροεμπνευστική)). Μέσα από τον μανικό δρόμο εξατμίζεται το νερό της λήθης και η αλήθεια, ως δύναμη κοσμική, βοηθά στην υπέρβαση της μοίρας κι επιτυγχάνει τη διαρκή κατάκτηση της ελευθερίας, ως της κατ' εξοχήν ιδιότητας του Θεού. Όπου το πνεύμα Θεού εκεί ελευθερία (Απ. Παύλος). Επ' ελευθερία εκλήθητε (Απ. Παύλος).

Ο μεγάλος δημιουργός κλέβει μόνιμα κάτι από το θάνατο. Έχοντας στο είναι του τη γλυκεία ταραχή του αγνώστου, τον έρωτα, προχωρά μέσα στο φως, όπως «τον Ιησού Χριστό και όλους τους ερωτευμένους» (Οδ. Ελύτης). Εκεί η ομορφιά, η αλήθεια, η ψυχή, η ηδονή, η ελευθερία, ο Θεός, γίνονται όλα μεταξύ τους συνώνυμα και συνώνυμα της ποίησης, το πραγματικό άλας της γης, η συνεχής Πεντηκοστή. Μόνο έτσι μπορείς να εξέλθεις από το Μινωταυρικό λαβύρινθο και ως Θησέας Αριαδνικός, με το μίτο της ποίησης στο χέρι, απομακρύνεσαι από την ασθένεια της μελαγχολικής απόγνωσης και γιατρεύεσαι από τη θλίψη και την καταχνιά του εν τω πονηρώ κειμένου κόσμου. Από πτωτική Εύα γίνεσαι Μαρία και γεννάς το Ευαγγέλιο της σωτηρίας, τον ίδιο τον Σωτήρα. Εκεί βρίσκεται ο κοσμικός τόπος, καθώς και η ακέραια διατύπωση (A. Rimbaud), ως σημείο, που δεν κρύπτει, δεν λέγει, αλλά σημαίνει (Ηράκλειτος). Τελείται το θαύμα, ευρίσκεται η μαγεία του άλατι ηρτυμένου λόγου, το άρωμα της ποίησης, ως χημικής και αλχημικής δράσης, ανάλυση ιδιοτήτων

αθανάτων στην οντολογική σχέση πέρατος (δημιουργία) και απείρου (Δημιουργός). «Γένεσις εις ουσίαν εκ των μετά του πέρατος απειρασμένων μέτρων» (*Φίληβος*).

Στην επικίνδυνη αυτή θεουργία, αν δεν καείς, όπως η Σεμέλη, η μητέρα του Διονύσου ή δεν παλαβώσεις, όπως ο Αγκίσης, ο πατέρας του Αινεία στη συνουσία με την Αφροδίτη, γίνεσαι Βαν Γκογκ και βάζεις σ' όλα φωτιά ή Ελ Γκρέκο και μυστικά πορεύεσαι προς τον Παράδεισο. Μπορείς και ν' ανέβεις σιωπηλά, στην άπειρη κλίμακα, σ' ένα από τους αναβαθμούς και να σιγοκαίεις για το επόμενο σκαλί, ορειβατώντας, ως νέος Μωϋσής, στο ύψος του θεοβάδιστου Σινά για την οριστική συνομιλία μέσα στο θείο γνόφο. Κι όλα όσα γεννιούνται και μεγαλώνουν ως Τέχνη, οφείλονται στην υπαρξιακή γνώση ότι κάπου μακριά, διασχίζοντας την έρημο (Θεός ο ερχόμενος εκ της έρημου – Κ.Ι: *Τα Πένθιμα*), βρίσκεται, εν ασφαλεία, η Γη της Επαγγελίας, η Terre Promise.

Ο Οδυσσέας Ελύτης μου ομολογούσε την επιθυμία του, όταν περπατούσαμε κάποιο απόγευμα στον κήπο του Λουξεμβούργου, στο Παρίσι, πώς ήθελε να γράψει τέτοια ποίηση ώστε να μπορεί να γίνει αποδεκτή από την Πλατωνική *Πολιτεία*. Ένα τέτοιο όνειρο, με φορτίο την ηθική και οντολογική τελειότητα, θυμίζει τη Βασιλεία του Θεού, όπου ο Κύριος, ακίνητος και ατρόμητος και από το ύψος της αιωνιότητας, ατενίζει τον κόσμο πριν την αρχή και μετά το τέλος και μας δείχνει το δρόμο προς την έξοδο από το βασίλειο του θανάτου.

Η τέχνη, ως διαρκείς νέες σχέσεις προς τα πράγματα, βρίσκεται εν βυθώ, όπου και η αλήθεια (Δημόκριτος). Έχει κάτι από το πικρό και το γλυκό (*Αποκάλυψη Ιωάννου* – A. Rimbaud) και μέσω της απόσβεσης του εγώ και της κένωσης (T.S. Eliot και Πατέρες της Εκκλησίας), διά της πρόσαψης αρχής και τέλους (Αλκμαίων ο Κροτωνιάτης), ως πτώσης των πέπλων και σχισμή του καταπετάσματος του ναού, με καθαγιασμένες τις αισθήσεις, μετατρέπει το έργο της σε ναό της δημιουργίας, όπου ακούγεται το γαμήλιο άσμα των ασμάτων, υποβολή και υπαινιγμός, μικρός σωρός από μυστικά (A. Malraux) το κάθε δημιούργημα, συμβολικά και πραγματικά. Τα άνω τότε θυσιάζονται για ν' ανεβάσουν τα κάτω και η έκφραση γίνεται η ύψιστη μορφή συγγνώμης

(Άφες αυτοίς ου γαρ οίδασι τι ποιούσι). Κι έτσι τα προβλήματα των ανθρώπων λύνονται με το άνοιγμα των συνειδήσεων. Εδώ βρίσκεται ο μεταμορφωτικός ρόλος των τεχνών. Κι αν οι στίχοι δεν ανατρέπουν καθεστώτα (Τίτος Πατρίκιος), μπορούν ν' ανατρέψουν συνειδήσεις και να κατευθύνουν στη μόνιμη επανάσταση, εκείνη του πνεύματος. Δεν ανασταίνονται, ίσως, τα σώματα, ανασταίνονται σίγουρα τα όνειρα, ως διάσταση του Πνεύματος (Α. Malraux). Αρνούμενος την ασχημία, αρνείσαι την αδικία και οδεύεις προς το φανταστικό κόσμο των ουρανίων πόλεων (Ιερουσαλήμ-Ουρκαλάγια), την άπειρη συνδυαστική της φαντασίας, όπως την συνέλαβαν οι υπερρεαλιστές και την διετύπωσαν οι προφήτες και οι άγιοι, αλλά και οι σούφι και όλοι εκείνοι μυστικοί σ' Ανατολή και Δύση.

Κι έρχομαι στους Έλληνες. Είδαν τον άνθρωπο ως αυτόνομο και αρχέτυπο, με την κοινή ιδέα να διέπει, να καλεί και να προσκαλεί. Ανακάλυψαν τα όρια και το «γνώθι σ' αυτόν», την αυτογνωσία. Και τούτο μέσα από το ζύπνημα του Λόγου. Συνειδητοποιώντας την πλάνη και το δόλο των πραγμάτων (φιλοσοφικός και τραγικός λόγος) είδαν άνθρωπο και θεό, τέλειο στη μορφή τους και μας κατέλιπαν αριστουργήματα τέχνης και σκέψης. Κι όμως, προσωπικά, δεν αγνοήσαμε τον κόσμο της Βίβλου. Προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε, στο έργο μας, πεζό και ποιητικό, τον άνθρωπο ως δημιούργημα, ένα και ανεπανάληπτο, έστω κι αν αμαρτάνει. Το δημιούργημα πορεύεται προς την αταλάντευτη πίστη, προς τον άπειρο και ακατάληπτο Θεό και μπορεί να βρει μαρτυρικά τη λύτρωση και την ελευθερία του, όπως οι μάρτυρες και οι ασκητές.

Ας πάρουμε πρώτα το παράδειγμα του τραγικού λόγου. Επιδιώκει τη ρωγή στον κλειστό και πηχτό τοίχο του κόσμου, έστω κι αν ο ουρανός σπάνια ανοίγει για να δώσει ο από μηχανής Θεός τη λύση. Πολύ συχνά οι θεοί σιωπούν. Μπροστά στους άφωνους και εν σιωπή θεούς ο τραγικός ήρωας εμφανίζεται μεγάλος (Οιδίπους, Αντιγόνη). Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων φθονούν και ηδονίζονται να μας συντρίβουν, μέσω της ειμαρμένης μοίρας. Ο Ευριπίδης, ωστόσο, αναζητεί το «γαληνίζειν», την ησυχία, τον ύπνο που ετοιμάζει για τον αιώνιο ύπνο, το ήρεμο λιμάνι, μετά την ταραχή και τις φουρ-τούνες. Χωρίς να νιώσεις την ανθρώπινη δυστυχία ως τα κόκκαλα, τα οποία, μέσα από το δράμα, γίνονται ιερά και κομίζουν την ελευθερία (Σολωμός), δεν μπορείς να

γνωρίσεις τα μυστικά του αρχαίου δράματος, άρρηκτα συνδεδεμένα με τις υπερφυσικές δυνάμεις, που κρύβονται ερμητικά στο μυστήριο. Όποιος πάλεψε ενάντια στις θείες δυνάμεις, συνετρίβη. Ενάντια στο πανίσχυρο πεπρωμένο ούτε και οι θεοί οι ίδιοι δεν αντιμάχονται.

«Ανάγκα δ' ουδέ θεοί μάχονται» (Σιμωνίδης).

Αν και ο άνθρωπος αγωνίζεται για το καλύτερο, οι θεοί ανατρέπουν τα πάντα. Και τότε δεν καταλαβαίνει τίποτε. Βρίσκεται μόνιμα απέναντι σ' ένα τοίχο. Και οι τρεις τραγικοί αναζήτησαν τη ρωγμή, τη χαραμάδα του φωτός σ' αυτό τον τοίχο, στη σκηνική δράση και το λόγο.

Κι η ύβρις απαντά στην ύβρη, μέσα από την άτη, την ομίχλη που πέφτει από τον ουρανό, την τύφλωση και το θόλωμα του ανθρώπινου νου. Η Πλατωνική φιλοσοφία, δεν δέχεται το φθόνο των θεών. Ο Θεός είναι αγαθός, κατά τον *Τίμαιο*. Ο Ευριπίδης επιμένει στο πρόβλημα του κακού, του λάθους, ως του πεπρωμένου των ανθρώπων έναντι των θεών. Κατά την Πλατωνική *Πολιτεία* ο Θεός είναι αναίτιος, βρίσκεται έξω και πέρα από το κακό και το λάθος. Ο Ευριπίδειος Ιππόλυτος είναι ο πάσχων δίκαιος κι ο Αισχύλειος Ορέστης εγκληματεί με θεία εντολή, εκείνη του Απόλλωνα. Τόσο ο Πλάτων, όσο και ο Ευριπίδης αναζητούν στο έργο τους την ευδαιμονία και μακαρίζουν τους ευδαίμονες. Αναζητούν τη γαλήνη, ύστερα από την καταιγίδα με προϋποθέσεις την αρετή και την υποταγή στη βουλή των θεών. Αν και η Σοφοκλεία μεγαλοσύνη είναι παρούσα στους ήρωες του μεγάλου τραγικού, η ακατανόητη ανθρώπινη δυστυχία, θέλει, ως αληθινό υπεύθυνο, τον Δία. Με άλλα λόγια, ο Θεός κατευθύνει τα πάντα κι ο άνθρωπος είναι παίγνιο στα χέρια του Θεού (*Νόμοι*). Στον άνθρωπο δεν μένει παρά να σκύψει το κεφάλι και ν' αποδεχτεί. Από πού τότε εκπορεύεται το τραγικό λάθος; Ο Οιδίπους είναι αθώος κι όχι μόνο. Αντίθετα, επιδιώκει να πράξει το καλύτερο. Κι οι προσπάθειές του για το καλύτερο τον οδηγούν στο τρομερό τέλος. Όμως, ο πόνος που ξεπερνά όλα τα όρια μας φέρνει στο αίσθημα του ιερού, στην αξιοπρέπεια του άτυχου και δύσμοιρου, αλλά και στη θέωσή του (*Οιδίπους επί Κολωνώ*). Τα είδωλα τότε κινούνται πάνω στη σκηνή, μέσα από τη γέυση του κειμένου που μας δίνει ο ηθοποιός (P. Claudel). Γίνονται, τα αιωνόβια τραγικά κείμενα, ουσία και τροφή, του πνεύματος και του είναι μας.

Τα έργα λειτουργούν ως χημικά σώματα με τις χημικές τους αντιδράσεις και κτυπούν πάνω στην ευαισθησία και τη φαντασία μας. Προκαλούν, τα παθήματα του ήρωα και ταράζουν τον συγκινησιακό μας κόσμο. Ελκύουν τη συμπάθειά μας και προκαλούν ταραχή στην καλλιτεχνική μας συνείδηση, τόσο ως δρώντων ηθοποιών, όσο και ως συμπασχόντων θεατών. Έτσι, επιτυγχάνεται στους εκλεκτούς ο ένθεος ενθουσιασμός. Όλοι, ηθοποιοί και κοινό, στη μαγική σχέση σκηνης και πλατείας, γίνονται εκείνοι οι ιεροί μεταξύ, οι αρχαίοι δαίμονες (*Συμπόσιο*), οι σπάνιοι, οι Βάκχοι, οι ναρθηκοφόροι.

Τα μεγάλα έργα, με την Πρωτεϊκή μορφή τους και τη δραματική σκηνική τους δράση (δράμα εκ του δρω) προσφέρουν τη δυνατότητα της θέας του προσωπείου της ζωής, στις πάμπολλες της όψεις (θέατρο εκ του θεώμαι), χωρίς να ξεχνούμε ότι για τον αρχαίο Έλληνα, το ήθος είναι ο δαίμων του ανθρώπου (Ηράκλειτος). Μυθοποιώντας τη διαχρονική αλήθεια, το υψηλό, το υπέροχο, απομυθοποιείς και απογυμνώνεις, την ίδια ώρα, το κίβδηλο και το εσφαλμένο, αποκαλύπτεις την ψυχή και τους ανθρώπινους τύπους και χαρακτήρες. Αποκρυπτογραφείς την ανθρώπινη φύση και αποκρυπτογραφείς τα αινίγματα του κόσμου (Γοργίας στην Ολυμπία) και τελείς εν απορία προς το Αισχυλικό πάθος μάθος. Αν και όλα είναι γήινα κτίσματα, όπως θα 'λεγε ο Φράντς Κάφκα, αλλά τι άλλο μπορούν να κτίσουν τα ανθρώπινα χέρια; Ο πρωτομάστορας Σόλνες του Ίψεν θέλησε να κτίσει κάστρα στον αέρα για να εκπληρώσει την υπόσχεση του στην Χίλντα (την ψυχή του) και το αποτέλεσμα ήταν να πέσει από ψηλά και να συντριβεί. «Μ' αυτό το τέλος το ξέρουν μόνο τα παιδιά» (Κ.Ι.: *Θαργήλια* (ποίηση),) κι όσοι δοκίμασαν τα χαμόγελα (Κ.Ι.: *Γενεά έκτη* (ποίηση),). Σ' αυτό το κρίσιμο, υπαρξιακό σημείο βρίσκεις τον Τρωϊκό της τέχνης, τον ατέλειωτο Πελοποννησιακό της ποίησης (Κ.Ι.: *Τα πένθιμα* (ποίηση),). Συναντάς τις αιώνιες ιδέες, επισκέπτεσαι, όπως στον Β. Φάουστ τις μητέρες (ιδέες), ως εικόνες της Αλήθειας, στο όρος των αμώμων, όπου γίνεται και η υπαρξιακή οντολογική συνάντηση με το μυστήριο.

Η τέχνη είναι ένα ατελείωτο ταξίδι δημιουργίας και ζωής. Στην είσοδο του μυστηρίου απομακρύνεσαι οριστικά από την ασωτία των χοίρινων κερατίων, τα άχυρα δεν τα θέλεις για κανένα λόγο, ο φυγός θεόθεν και αλήτης (Εμπεδοκλής), πλησιάζει στον οίκο του Πατρός, τον βλέπει από μακριά. Ο πατέρας

σπεύδει να τον φιλήσει στον τράχηλο. Μεγάλη η χαρά της επιστροφής. Η αντιστροφή του καλλιτέχνη εξασφαλίζεται (Κ.Ι., *Γενεά Έκτη* (ποίηση),).

Το μυστηριακό Ε το εν Δελφοίς αρχίζει να αποκαλύπτεται και να ερμηνεύεται, όπως κι οι κρυμμένες επιγραφές που «στέκονται απέναντι στην ορχήστρα» (ΚΙ: *Γενεά Έκτη* (ποίηση),). Αληθινή μετάβαση «εκ του θανάτου εις την ζωήν» (Κ. *Διαθήκη*), έστω κι αν η πληρωμή συνεπάγεται *όξος μετά χολής μεμιγμένον* και δίψα ασήκωτη. Δεν είσαι πια αμνήμων, αλλά παντοδύναμος και με τον κάλαμόν σου μπορείς να συντρίψεις κάθε αντίθετη δύναμη, ως σκεύος κεραμέως. Έχεις εκδυθεί τον χιτώνα και ως καρικατούρα Βασιλέως (ίδε ο άνθρωπος), (Κ. *Διαθήκη*), ενδύθηκες την χλαμύδα την κοκκίνη, εμφανιζόμενος ενώπιον των γελοίων της γης.

Ο κίνδυνος της παγίδας του πειρασμού του κεκρυμμένου Θεού, ελλοχεύει, μέχρις ότου ο πραγματικός βασιλεύς φορέσει το ακάνθινό του στέμμα, μετατρέποντας το σταυρό από κατάρα σε ευλογία και Εκκλησία αγιασμού. Δεν απορείς πια για τίποτε. Είσαι, την ίδια ώρα, και πλούσιος και πτωχός, Πόρος και Πενία, πλησμονή και στέρηση, παρουσία και απουσία (Συμεών ο νέος θεολόγος) (Ηράκλειτος και *Συμπόσιο* Πλάτωνος). Νίκησες τη διαίρεση και το χωρισμό. Βρίσκεσαι πλήρως στην υπέρβαση. *Alterité du même, identité de l' autre*. Παιδός η βασιλίη (Ηράκλειτος). Κι οι ενδείξεις των άστρων υπαρκτές, ως περιαγωγή της ψυχής «εκ νυκτερινής τινός ημέρας εις αληθινήν», η επάνοδος στο Ον, στο Ένα (*Πολιτεία*), αληθινή Πλατωνική τέχνη και αιώνια φιλοσοφία.

Η πληγή του ειμαρμένου παρελθόντος στην αμείλικτη αυτή διεργασία γίνεται πηγή, τα μικρά γράμματα γίνονται κεφαλαία και δικαιώνεται η σάρκα, ως σάρκωση του ελεούντος και αγαπόντος Θεού.

Έτσι, ο καλλιτέχνης – μιμητής Θεού και «κοινωνός θείας φύσεως» (Απ. Πέτρος), ως καταστροφέας – ανατροπέας, με τον άγνωστο Χ, τον Πυθικό, στο χέρι, μεταμορφώνεται σε αγγελιοφόρο Ερμή ή Ίριδα, ένας ανθρωπόθεος ή και θεάνθρωπος, έτοιμος για την ανάβαση του απαγορευμένου Σινά, χωρίς μεσότοιχο φραγμού. Με αλλοιωμένο το μη ον εφορμά για το Ξύλο της Ζωής, εκείνο του Παραδείσου, όπου ακούει ρήματα άρρητα, εκ του τρίτου ουρανού καταβαίνοντα.

Τότε, δεν έχεις να κάνεις με το φιλοσοφικό λόγο, αλλά με το πάθος, ως πείραμα, εμπειρία και έκφραση. Ο λόγος πλέον υπηρετεί το πάθος και η ομορφιά του είναι πράξη θρησκευτική, ένας μυστικός Διόνυσος, αυτόν που υπηρέτησαν οι Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης. Ο πρώτος διδάξας Όμηρος μας αποκαλύπτει την τραγωδία της ειμαρμένης ως *Ιλιάδα*, και την Οδύσσεια, ως τραγωδία του πάθους, του πόνου, που αλλοιώνει καλώς πρόσωπα και πράγματα. Η ειμαρμένη είναι, δυστυχώς, ανεννόητη, απόλυτη, όπως εκείνη του Έκτορα, του Σαρπηδόνα, του Αχιλλέα. Η ειμαρμένη είναι η ίδια η Τροία.

Προσωπικά, πείσθηκα πως ο αληθινός, ο μεγάλος δημιουργός, εκείνος που δικαίωσε ο Αριστοτέλης στην *Ποιητική* του, δεν ακολουθεί το καθορισμένο καλλιτεχνικό ήθος, ως ηθική της τέχνης. Ως μανικός κορρύβαντας, μέσα από τον άλογο λόγο, ήχο και χρώμα, μπορεί να δεχτεί ακόμη και την εξορία του, ως νέος Αβραάμ, για να βρει, πιστός στην εντολή, τη γη της Επαγγελίας. Είναι « τρίτος τις από του βασιλέως και της αληθείας » (*Πολιτεία*) και μιμητής μιμήσεως (*Πολιτεία*), αλλά ποιου συστήματος, κράτους ή νομοθεσίας; Ως μιμητής « του αρίστου και καλλίστου βίου » (*Νόμοι*) και ευρετής του καλλίστου ενός, εκ των απείρων (*Τίμαιος*).

Τότε γίνεται Μούσα-θεά φιλοσοφικοποιώντας, όπως ο Σωκράτης, την πολιτική πραγματικότητα ή πολιτικοποιώντας, όπως ο μαθητής του Πλάτων, την οντολογική αλήθεια. Έτσι, κάθε φευγαλέο και πρόσκαιρο, κάθε γοητευτικό απείκασμα, φανταστικό ή πραγματικό, όπως κάθε ψευδοκαλλιτέχνης, υποκλίνεται μπροστά στην δυναμική ανασταση της τέχνης και του αναστάντος καλλιτέχνη-δημιουργού και δέχεται τα ανώτερα πρότυπα, τις αιώνιες ιδέες – ως τα ιερατικά μέσα, για την απελευθέρωση και ιέρωση του κόσμου.

Βλέποντας τα υψηλά παραδείγματα, δημιουργεί Παρθενώνες, και πλάθει και αναπλάθει την ύλη. Βλέπει, όπως ο Κύριος, τις « χώρες λευκές έτοιμες προς θερισμόν » (*Κ. Διαθήκη*), « επάρας τους οφθαλμούς εις τον ουρανόν » (*Κ. Διαθήκη*). Η πλανωμένη αιτία, πηγή της ατέλειας, επιτέλους, πειθαρχεί. Το θηρίο υποτάσσεται και οι κάθε είδους Robespierre, ατροφούν και πεθαίνουν. Τότε ο μεγάλος Γάλλος Ιστορικός Michelet - *Histoire de la Revolution Française*-, δικαιώνει τον Θουκυδίδη με το « κτήμα εσαεί » του.

Η Ατλαντίδα εξέρχεται αλώβητη από τα ύδατα του κατακλυσμού της, ύστερα από χιλιάδες χρόνια. Ο κόσμος δεν πλάστηκε για δυστυχία, αλλά, για ευδαιμονία και συμμετοχή στην ουράνια δόξα. Πρόκειται για οντολογία νέων σχέσεων, για μέθεξι όλων των γενών του όντος και για κοσμική, συμπαντική συνείδηση, με τις ατέρμονες, υπερβατικές και μυστικές της διαστάσεις.

Ο έτερος (l' autrui de Cl. Levy-Strauss) γίνεται εταίρος, αυτό που επεδίωξε η μεταπολεμική Ευρώπη για ν' αποφύγει τα κρεμματόρια! Τούτο σημαίνει φτερά για ν' αποφευχθεί η ουρά του δεινόσαυρου – ανθρωπόσαυρου κι οι σκύλλοι, που κατατρώνε τους δύσμοιρους μαύρους στο Σοβέτο και τη Ν. Αφρική των φυλετικών διακρίσεων.

Οι πράξεις κληρονομούν τη γη γιατί δεν την έχουν ανάγκη κι ο Φέχνερ βλέπει το γαλάζιο πλανήτη ως ένα άγγελο! Ο οντικός ποιητής θεάται τα ύψη και πράττει «κατ' εικόναν και ομοίωσιν». Ενώ, ο Πλατωνικός *Θεαίτητος* φεύγει, ομοιούμενος, κατά το δυνατό, με το Θεό, φεύγει, μόνος προς Μόνον (Πλωτίνο) και ζητά, όταν έρθει το πλήρωμα του χρόνου, να έλθει ο Μόνος προς μόνον (Συμεών ο νέος θεολόγος). Η ιερή φαντασία αναλαμβάνει την εξουσία, όπως το ζήτησε ο Μάης του 1968, στην πόλη του φωτός, στο Παρίσι.

Δεν υπάρχει σ' αυτή τη διάσταση, η ανίερη ιδιοτέλεια, η πηγή κάθε κακού σ' αυτό τον πλανήτη. Το νέφος των μαρτύρων λευκαίνεται στο αίμα του Εσφαγμένου Αρνίου και με ανθρώπινα χέρια και ανθρώπινα πόδια, κτίζεται η *Πολιτεία του Θεού* (Ιερός Αυγουστίνος). Τα τέλεια σχήματα, «ως νύμφη κεκοσμημένη τω ανδρί αυτής», κατέρχονται στη γη για να την μετασχηματίσουν και να την μεταμορφώσουν. Το Θαβώρειο φως κατακλύζει τον κόσμο και η σκηνή του Θεού γίνεται απίστευτη πραγματικότητα, στον παρόντα και μέλλοντα αιώνα, εκείνο της όγδοης ημέρας, της άληκτης και μυστικής, στο σημερινό και αυριανό Πάσχα του Θεού (Οδ. Ελύτης – *Άξιον Εστί*), όπου «μακριά ακούγονται καμπάνες από κρύσταλλο» (*Άξιον Εστί*).

Τό'Ον, δεν βρίσκεται στον υπέρλαμπρο τούτο χώρο σε λήθη, αλλά σε αλήθεια. Το υπέροχο φτέρωμα του παραδεισένιου πουλιού και τα πανέμορφα φτερά του Αρχαγγέλου, που τόσα χτυπήματα και δηλητηριώδη βέλη δέχτηκαν λάμπουν υπέρλαμπρα. Αποκαθίσταται το χρυσόμαλλο δέρας κι η Αργοναυτι-

κή εκστρατεία αποκτά το νόημά της. Δεν είναι πια το σημερινό «πετσί του αρνιού»! Το φυλαγμένο από δράκους χρυσόμαλλο δέρας, που βρίσκεται στη χώρα της Μήδειας, εξέρχεται για το φωτισμό του κόσμου.

Ο Οιδίπους Τύραννος, ως τραγωδία, υπερβαίνεται, στην πιο πάνω διαλεκτική και φτάνει στον Κολωνό. Φεύγει, από την ύβρη, ως μεταφυσική παγίδευση του αθώου, για να καταστεί τραγικό σφάγιο και από την παγίδα του θανάτου εισχωρεί, ο τραγικός Οιδίποδας, μαζί με τον ήρωα Θησέα, στα ενδότερα του αδύτου, όπου ακούει άλλου τύπου φωνές και βλέπει αλλόκοτα φώτα. «Φοβερόν το εμπεισείν εις χείρας Θεού ζώντος», κατά το Παύλειο ρήμα. Τόσο ο Οιδίπους, όσο και ο Ιώβ, παρακαλούν να μην είχαν γεννηθεί. Οι υιοί αυτοί του ανθρώπου, όπως το αρχέτυπό τους Ιησούς στον κήπο της Γεθσημανή, αντιμετωπίζουν τη νύστα των μαθητών, τη νύστα των ανθρώπων, ενώ γρηγορούν για να καταστρέψουν μέσα από τα τραγικά δρώμενα την ύβρη της ύπαρξης και την οδύνη της.

Οι Ιώβ, Οιδίπους, Αντιγόνη, διέρχονται μέσα από την ερημία του όντος. Είναι χωρισμένοι από το Θεό. Βρίσκονται σε υπερβολική ένταση μαζί του και προκαλούν τον χαλασμό, ώστε να επιτευχθεί η ανεξήγητη, η σιωπηλή νίκη της Ζωής, τουτέστιν, εκείνη του πνεύματος. Πρόκειται, για εκμάθηση της ορθογραφίας, του συντακτικού, της γλώσσας της ομορφιάς, της αλήθειας και του Αγαθού. Οι λευκοφόροι την διάνοιαν (Ρωμανός ο μελωδός), κάποια στιγμή, εισέρχονται στα ενδότερα του καταπετάσματος, μέσα από τις σταυρικές σχισμές του κι αποκαλύπτουν την παρασημαντική του κρυμμένου φωτός του μυστηρίου του Θεού.

Το στοίχημα μένει, κατά τον Πασκάλ. Η θάλασσα ανάμεικτη με ήλιο – *La mer mêlée au soleil* (A. Rimbaud), έχει στα κύματά της, τον ποιητή-ταξιδευτή, εκείνον που της εμπιστεύεται την ποιητική πράξη, αφού έχει ως βασιλείο του την καρδιά (Γ. Σεφέρης) και προχωρά, όπως τον Ισπανό μυστικό, Ιωάννη του Σταυρού, στα σκοτεινά. Εμπιστεύεται τον άγγελο ότι θα έρθει και θα ταράξει το ύδωρ για να θεραπεύσει τον κάθε παραλυτικό που είμαστε. Αυτή είναι η θεραπευτική αποστολή της ποίησης, ως της Καινής Διαθήκης. Διαλεκτική πλήρως Ηρακλείτεια – αθάνατοι θνητοί, θνητοί αθάνατοι. Για να επιτευχθεί μια τέτοια χάρη χρειάζεται η ατελείωτη ταπεινότητα - *Humility is endless* – θα

μας πει ο μεγάλος Άγγλος ποιητής T.S. Eliot.

Κι ο χρόνος στο μεταξύ (αιών), παίζει πεσσούς, κατά τον ανεπανάληπτο ποιητή-φιλόσοφο Ηράκλειτο, το μύστη της Εφέσου. Οι πεσσοί του πνεύματος, που κυλά ως χρόνος, έχουν πίσω τους τον θείο παίκτη, με το θείο δάκτυλο, που κινεί την Ιστορία από την Μεταϊστορία, επιφέροντας την «δίκη και την τίσιν κατά την του χρόνου τάξιν» (Αναξιμανδρος).

Πρόκειται για το Αριστοτελικό «πρώτον κινούν ακίνητον», που μετατρέπει τον χρόνο «σε κινητή εικόνα της αιωνιότητας» (*Τίμαιος*), πραγματώνοντας στην Ιστορία το θείο σχέδιο, τη θεία βουλή, τον ίδιο το σκοπό της Δημιουργίας, τη θεία οικονομία, το ου ένεκα (Αριστοτέλης).

Μας προσφέρεται, στα δεδομένα αυτά, «το δεινόν», αλλά και τα δεινά (Σοφοκλής και Χάϊντεγκερ), ο δόλος, δηλαδή του λόγου (Εγελος) και ο δρόμος του Λόγου προς την αυτοσυνειδησία, την αυτοδιάθεση και την τελική ελευθερία (Εγελος).

Καθ' οδόν, η Ελένη (Ευριπίδη) είναι μια πλάνη των θεών και ο Τρωϊκός γίνεται για ένα φάντασμα, για ένα πουκάμισο αδειανό (*Ελένη - Γ. Σεφέρη*), ενώ οι άνθρωποι κινούνται στην πλάνη των φαντασμάτων, ως μέσα στη Βαβέλ της σύγχυσης. Ο ποιητής – προφήτης βρίσκεται εκτός της Βαβέλ, εξόριστος και ικανός, ως ορών (νααβί), να λέγει τι βλέπει (Ησαΐας -Τειρεσίας), ανοίγοντας την οδό για τη λύση των δεμένων, για την περιπέτεια της σπουδαίας και τέλει-ας γραφής. Έτσι, οι απαρηγόρητοι ποιητές, παρηγορούν όλους τους υπόλοιπους απαρηγόρητους, του αιμάτινου κόσμου μας.

Μια τέτοια επίτευξη ανήκει στους παράφορους του έρωτα και της έκστασης, στους παράφορους του Θεού και της μαύρης ύλης, στους ενορατικούς του ιερού αγνώστου. Όσοι γνώρισαν την αρπαγήν, μπορούν να μιλήσουν ακέραια και ακαριαία για το ενθάδε και το επέκεινα, το τι ην είναι (Αριστοτέλης), για το ον ή ον (Αριστοτέλης), έστω κι αν ακροθιγώς άπτονται του αναφούς, έστω κι αν μόγις ορούσιν το πολλαχώς λεγόμενο και ακροώμενο ον (Αριστοτέλης και Χαίλτερλιν).

Η Ιστορία, τα πεπραγμένα ήτοι των ανθρώπων, διέπονται από πόλεμο, αίμα, κώνειο και σταυρό. Εξ' αιτίας της ατέλειας, της άγνοιας, του θηρίου, της

διαβολικής νεύρωσης, του αντικόσμου. Μόνο η Μεταϊστορία, ως ποίηση και αναστάσιμη βασιλεία του Θεού, έχει τη λύση του ανθρώπινου δράματος, όπως μας το έδωσε ο διαχρονικός Λόγος και η διαχρονική λογοτεχνία και τέχνη.

Η Ιστορία προσφέρει το δρόμο, τους αναβαθμούς, την Οδύσσεια. Η Μεταϊστορία είναι μεσσιανική, είναι η παλίμψηστη κορυφή, τα έσχατα, το όρος Quaf των σαμάνων – ποιητών, εκείνων που κινούνται μεταξύ ουρανού και γης, μεταξύ ουρανού και του κάτω κόσμου.

Ο άνθρωπος, ως ιστορικό μέγεθος, καλείται για την απολύτρωσή του, να ανεβεί το όρος Κυρίου και να αληθεύσει. Εξ' ου και ο αναγωγικός, συμβολικός και αλληγορικός δρόμος των λειτουργούντων ποιητικά. Κινούνται με την άμεση, την απ' ευθείας γνώση, την απ' ευθείας όραση και ακοή, την ψυχόραση και την ψυχακοή. Ήχος καθαρός εορταζόντων (Κ. Καβάφης). Αόρατος θίασος που περνά (Κ. Καβάφης). Επώδυνη πάλη, στους Ολυμπιακούς του πνεύματος. Εν τω κόσμω κινείται η Ιστορία, αλλ' ουχί έκ του κόσμου κινείται η Μεταϊστορία (Κ. Διαθήκη).

Πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος (Πρωταγόρας) ή πάντων χρημάτων μέτρον Θεός; (Πλάτων), ή ζώνον θεούμενον; (Πατέρες – Στάρετς).

Οι πνευματοφόροι, όπως ο Άγιος Πορφύριος, μας είπαν να μην ορθολογίζουμε. Να θυμόμαστε αυτά που μας λένε, ως άνωθεν πληροφόρηση. Ζουν στη μόνιμη Πεντηκοστή, μαρτυρούν την αλήθεια, μαρτυρούν το Ευαγγέλιο. Είναι πλήρως ταυτισμένοι με τον Κύριο. Παρατείνουν τον Χριστό εις τους αιώνες, ως αιώνιοι ζητητές και ασίγαστοι εραστές του Θεού. Διήλθαν δια της στενής πύλης, νήφοντες. Και βάδισαν την τεθλιμμένη οδό. Γι' αυτό και ο Κύριος τους εξήγαγε εις αναψυχήν, τους αναγέννησε και τους φώτισε στο φως του Προσώπου Του. Με την θεία αγωνία εντός τους, ακοίμητοι, σαλοί διά τον κόσμον και δια Χριστόν, εμπαιζόντες τον κόσμο, γνώρισαν το μεγαλείο της πνευματικής αύξησης και έλυσαν τα προβλήματά τους, χάρις στην αγιότητά τους (Αγ. Πορφύριος). Γι' αυτό και στέκουν ως φωτεινοί οδοδείκτες και καθοδηγητές Χριστού, αληθινοί αθλητές και ευχαριστιακοί άνθρωποι, οπλισμένοι με την άσβηστη μνήμη του Θεού. Χαριτώθηκαν και βοηθούν στη χαρίτωση του

κόσμου, ενώ θεραπεύουν στο πανδοχείο του Θεού, την Εκκλησία. Μη όντες φιλόκοσμοι, αλλά φιλόθεοι, δείχνουν τις ουράνιες πηγές της ποίησης και ως Νικόδημοι, ελθόντες νυκτός, κατευθύνουν, προς την άνωθεν, τη δεύτερη γέννα. Μας γεννούν, ως αληθινοί Πατέρες, δια του Ευαγγελίου (Απ. Παύλος). Είναι οι εξάίσιοι χειρουργοί. Έπαθαν και έμαθαν τα θεία, κι από την άγνοια της άγνοιας και την άγνοια της πονηρίας, μόρφωσαν εντός τους αυτογνωσία και θεογνωσία. Όπως ο Σωκράτης, με την γνώση της άγνοιάς του έγινε άνθρωπον απάντων υπέρτερος (Δελφική Πυθία), οι πτωχοί των πνεύματι, κέρδισαν, με αυτό τον τρόπο, τη βασιλεία του Θεού, τη βασιλεία των αφθάρτων μεγεθών. Κάθαρση, φωτισμός, θέωση, το θεοτικό σχήμα των αγίων. Την πόλη των αγίων, ζήτησε ο Άγγλος ιστορικός Toynbee, ως το τέλος της Ιστορίας. Κάποιοι την βλέπουν πριν έρθει το τέλος.

Προκαλείται τρόμος (frisson), όταν συλλογιστούμε το σταυρικό αυτό δρόμο. Το δρόμο αυτό τον γνωρίζουν όσοι προσεύχονται «με μύρα το σταφύλι» (Κ.Ι: *Θαργήλια*), (ποίηση), όσοι γεωργούν «τον βότρυον τον πέπειρον» (*Ακάθιστος*), όπως η υπεραγία μητέρα του Θεού, που συνέδραμε στην σιωπηλή φανέρωση του Θεού – Λόγου, της δεύτερης μεγάλης πνευματικής Επανάστασης στο Δυτικό ημισφαίριο, στις ακτές της Παλαιστίνης. Η πρώτη, έγινε στις ακτές της Μ. Ασίας, ως εύρεση του φιλοσοφικού λόγου. Οι δύο αυτές μεγάλες αποκαλύψεις, είναι η μόνιμη πρόκληση της ποίησης. Αποδόμησαν τον κόσμο και έκτισαν τον εν πνεύματι κόσμο, τον κόσμο του Λόγου, τόσο στην ολότητά του, όσο και στην απειρία του (Levinas).

Από το διαμελισμό και τη διαφορά, το μη όν και το έτερον, διαγράφηκε στο Δυτικό πολιτισμό, το οντολογικό κέντρο, έστω κι αν οι μεταμοντέρνοι κουράστηκαν από το εν και αναζητούν το πλήθος, αφήνοντας πίσω τους τον Παρμενίδη και τον Πλατωνικό *Παρμενίδη*, τον Ηράκλειτο, τον Πλωτίνο. Αποπλανούν ή φωτίζουν τον κόσμο; «Η φύσις κρύπτεσθαι φιλεί», λέγει ο Ηράκλειτος. Σ' αυτή την απόκρυψη του Λόγου παίζει το ρόλο της η επιθυμία και η ηδονή (Φουκώ), όταν η βούληση της αλήθειας είναι παντοειδώς ειλικρινής. Από αιώνα σε αιώνα οδεύουμε προς την διαρκή αποκάλυψη, ως γνήσια θεοφάνεια και το παιγνίδι συνεχίζεται ακόμη. Στην επικράτεια των σημείων (Roland Barthes), τα σήματα σήμερα έρχονται χωρίς Θεό. (Εμείς πιστεύουμε

στο αντίθετο) και δυστυχώς, μέσα στη διάλυση του τεμαχισμού, στο κενό, στη διαίρεση. Το άρρητο, η έκσταση, δεν έχουν βία. Μπορούν, μέσα από τη λεπτή αύρα, ν' ανοίξουν τη χαραμάδα και η χαρακιά του μαχαιριού του Θεού δεν αιμάσσει. Ανοίγει ρωγμές, σχίζει το καταπέτασμα στα δύο κι εξέρχεται άπλετο το άγιο φως. Ο ιερός κώδικας, αναμένει τους αναγνώστες του, σ' ένα συνθετικό δρόμο, άρρηκτα συνδεδεμένο με κάποιους μακρινούς, αλλά τέλειους κόσμους. Απ' αλλού φερμένα σημεία και αδοκίμαστα οι ρωγμές (fractures), ανοίγονται μονάχα σε άλλα σημεία κι η πολυσημεία, ως το επαρκέστερο χνάρι, κατευθύνεται προς την αναμέτρηση με το Άγνωστο. Τα όρια αυτής της γλώσσας είναι τα όρια του σώματος (ΚΙ: *Τα πένθιμα*), (ποίηση).

Στην πολλαπλή αυτή γλώσσα, όσοι γνώρισαν την ανεννόητη ηδονή του Θεού, τον ολον έτερον, μπορούν να γράψουν ευφρόσυνα ή να μιλήσουν άνετα τη γλώσσα της θείας λειτουργίας της ποίησης. Λοιπόν, μετά φόβου Θεού, προσερχόμαστε, μετά πίστεως και αγάπης, γνώστες πως παν δώρημα τέλειον άνωθεν εστί καταβαίνον εκ του Πατρός των φώτων.

Ακολουθώντας τη Ντοστογιεφσκική προτροπή – μόνο η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο – πέρασα στο διπλανό γραφείο για να δω τα πανέμορφα πράσινα μάτια μιας νεαρής γυναίκας. Και της είπα: «Πέρασα να δω τα μάτια σου». Δυστυχώς, δεν κατάλαβε τίποτε! Δεν διέθετε καμιά από τις προϋποθέσεις που αναφέραμε στα προηγθέντα.

Παρ' όλα τα λεχθέντα, το παιγνίδι μέσα στο χρόνο συνεχίζεται αμείλικτο. Το ερώτημα παραμένει αναπάντητα ανοικτό. Γράψαμε κάποτε :

«Δίκοπο μαχαίρι ο περίγυρος
κι έπρεπε
ν' αγαπήσουμε την ειρωνεία»

Κ.Ι.: *Ασπιδούχοι Κούρητες*
(5.4.1970)

Δυστυχώς, «είναι καιρός απελάσεων

Στην Κρήτη και

Στην Κύπρο» Κ.Ι. ε.α. (5.4.1970)

Με τα τραγικά αυτά δεδομένα του κόσμου μας και με την έγνοια του ανθρώπινου λάθους, δεν έχουμε παρά να ζητήσουμε από τον περιεκτικό Σωκράτη ν' ασκήσει την ειωθεία ειρωνεία του, λέγοντάς του:

«μη γελάστηκες

κι από Θεό

και Καίσαρα;»

Κ.Ι.: *Ασπιδούχοι Κούρητες,*

21.5.1971

Κ.Ι. = Κλείτος Ιωαννίδης

Δείγματα Γραφής της Ποίησης
του Κλείτου Ιωαννίδη

Σχόλια

Κάτω από ένα ποίημα
του Αλκαίου
ήτανε γραμμένα
μερικά συνοδευτικά σχόλια.
Αν θυμάμαι καλά
τρεις φράσεις έλεγαν
έτσι ασύνταχτες
όπως τις παραθέτουμε.

«Ο πυρήνας του ηλεκτρονίου
δέχθηκε προσθήκη
μια κοκκίδα».

«Ένας κύκλος γράφτηκε
απάνω στον κύκλο αρχίζοντας
τον εξαγνισμό της μολυβιάς».

«Άκουσα ψές τον τραγουδιστή
στον κόμβο του δικτύου».

Κι αυτή που της διάβασα
τούτα τα σχόλια
μου μίλησε για πλησμονή.
Ήταν γιατί ξενητευτήκαμε
αφαιρώντας τους καθρέφτες
απ' τα μάτια των φίλων μας.
Στη συνέχεια δεχθήκαμε
πως το χάιδεμα μιας μικρής κλωστής
γεννάει την πρόνοια.
Τις επεξηγήσεις τις αφήσαμε
για την ποίηση.

Γενεά Έκτη

5.6.1970

Χιονίζει έξω...
Κάποια ελπίδα
για να λυθεί το αίτιγμα.

Ασπιδούχοι Κούρητες

30.10.1970

Αυτάρκεια;
Εντός ολίγου.

Ασπιδούχοι Κούρητες

4.12.1970

Απατάσαι
αν μιλάς για τίμημα
του λάθους.
Αφού τις γέφυρες τις ονόμασαν
ναυάγια
και τις νεκραναστάσεις
Κίρκη.

Ασπιδούχοι Κούρητες

Παρίσι, 27.4.1974

Στις τέσσερις
το πρωί
ρωτάς ποιος είσαι.
Πυκνή νύχτα
ή μέρα
γεμάτη ανυπότακτο
ήλιο.
Τα υπόλοιπα
του ημερονυχτίου
και των τεσσάρων εποχών
τα ονόμασες
δόλο
του φωτός
και του σκότους.

Θαργήλια

Παρίσι, 9.11.1974

Στις τρεις
μετά
τα μεσάνυχτα
ξαναρωτάς
ποιος είν' ο δρόμος σου.
Βραχοθραύστης
Ἡ θεατής των άστρων;
Και πρόσθεσες:
Στα χρόνια μας
σπάνια
βρίσκονται οι
συνδυασμοί.
Σταμάτησε από καιρό
το χτίσιμο
των Παρθενώνων.

Θαργήλια

Ερωτόπολη

Αιώνες
πού πέρασαν
αιώνες
πού θ' ρθουν
δεν ξέρω.
Εν τούτοις βλέπω.
Μακριά
τείχη, οχυρά,
απέραντες πλατείες.
Κάπου
τα πλούσια μουσεία.
Δεν είν' η Κνωσσός.
Δεν είν' η Κόρινθος.
Χρώματα βιβλικά
πόλη
ίσως Αλεξανδρινή.
Ένας τόπος
κι ο κόσμος ολόκληρος.

Νοσταλγία
κατακλύζει καρποφόρων.
Ψάχνουμε
για μήλα
αχλαδιές
για κόκκινα κεράσια.

Αργούν όμως να φανούν.
Πουθενά τα πρόσωπα
οι συναντήσεις
ο θάνατος.
Αποχαιρετισμός
ή χτίσιμο
ποιος να μας το πει;

Μείναμε
στα δύο – τρία λουλούδια
των δέκα
τελευταίων χρόνων.
Πικρή
ανάλυση στιγμών
που χάθηκαν.

Κι ήταν στις φλέβες μας
η ανασυγκρότηση
της αιωνιότητας.
Ταινίες ατέλειωτες
μ' έναρθρο λόγο
χωρίς τη μνήμη
κανενός
να ξυπνούν
χωρίς πληγές στα κορμιά
να γιατρευούν.
Πούσαι Ροδιά, Ελένη
Αντιγόνη;
Όχι φυσικά στα ημερολόγια.

Αθήνα, 1.1.1975
Θαργήλια

Οι αποτυχίες του Ιάμβλιχου

Ήταν πολλές οι Κυριακές που χτίζαμε
βουνά από αιωνιότητα
με πέρδικες χρωματιστές και άγριες
να κελαηδούν τον Παράδεισο.
Κι ήταν άλλες τόσες οι βραδιές
με παύσεις
δίπλα στη Μακεδόνα Ολυμπιάδα
τη Δήμητρα την Ελευσίνα
τη Juliette του περασμένου αιώνα.
Οι κόρες αυτές ορκίζονταν πως θα διαβούν
την Ερυθρά και με ιαχές εριστικές
το γαλανό του Αιγαίου προκαλούσαν.

Τετρωμένοι αγάπης
Πορευόμασταν στους παράλληλους του τυχερού Αγκίση
τις άνισες εκείνες χώρες με τα Ομηρικά κατάλοιπα
και τις ανερμήνευτες γλώσσες.
Ακατάβλητοι ευαγγελιστές του έρωτα
σταυροφορούσαμε κατά του θανάτου
μ' επαγγελίες βάκχων Ιουδαίων
διεσπαρμένων.

Κι ο Ιάμβλιχος στη διαδρομή
σκεπτικός και μνημένος
με πυθικά μισόλογα
αμφέβαλλε:
Έκτισα, αδελφοί, τρεις και τέσσερις φορές τον
Παρθενώνα
κι έστηνα χρόνια και χρόνια
ιερεύς πιστός
τη νίκη τ' ουρανού στο βάθρο της.

Την παλαιά και την καινούργια διαθήκη της ζωής
τη διάβασα σε μύστες και υποψηφίους.
Ήμουν παρών στο Αραράτ
την Πόλη
και το Βατερλώ.
Γνωρίζω το αρχαίο σχόλιο.
Αυτά κι άλλα πολλά μισόλεγε
με χαμηλή φωνή ο Ιάμβλιχος
κουνώντας το κεφάλι.
Κι η γεύση ήτανε πικρή.

Κι είδα μπροστά μου τότε
τα θρύψαλα της γης
και το σβησμένο φως της.
Τρόμος και θλίψη και καημός πολύς
αβάσταχτος.
Είδα παλιά μου γράμματα
φιλιά ατέλειωτα
κρυφά κρεβάτια
το μέγεθος του κόσμου.
Έτσι δικαιωματικά κι επίμονα
τον τίτλο της ζωής
από το διπλανό Ιάμβλιχο
τον αποτυχημένο
κλαίγοντας ζήτησα.
Νεκρανάσταση θεών και ανθρώπων
απαντά.
Και στάθμευσε το στράτευμα
να πιεί νερό
να συνεχίσει.

Τα πένθιμα

Τω αγνώστω Θεώ

*Μικρή ανάμνηση
ήσουν κι εσύ, άγνωστε
στο άπειρο της αγνωσίας Του.*

Κι η τρίτη των Θεοφανείων
κομμάτι πελάγους απεριόριστου
και μνήμη από τις Άνδεις
της βασιλείας του
ήρθε στα χρόνια μας
άγια αναφορά
νερό πηγής ανεξιχνίαστης.
Και στα σπλάχνα μας
η φύση του·
κραυγή σάρκας από τη σάρκα του
τα άγια των αγίων
της αγωνίας του.
Τότε οι κόρες του ήλιου
μίλησαν για τ' ακατόρθωτο
την έκπληξη της μεταμόρφωσης.
Γλώσσες που χάνονται
στο μάννα της αγάπης του
διαμάντια πρόσφατα
στη θέωση της αρχαιότητας.

Στον τελευταίο τούτο λόγο
φάνηκαν τα χρώματα τ' απερίγραπτα
άγγελιοι νύχτας ακατανόητης
επιφάνεια ένθεα
που τα ευλογούσε από μακριά
ο Θεός.

Κι ο Άγνωστος πάντα παρών
πρόσωπο ατελεύτητο
βασιλεύς αδιάδοχος.
Έβλεπε και γεννιόταν ο κόσμος.
Στη διάσπαση τούτη της αιωνιότητας
που ο Θεός δεν έμοιαζε Θεός
οι κάτοικοι του θρόνου του
μας είπαν ν' αναμένουμε.
Υπάρχει, λέει, μεγάλο διάστημα ακόμη.
Φυλαχτείτε από τους αναβαθμούς
μη μείνετε στο δρόμο.
Η αποκατάσταση δεν γίνεται μ' εσάς.
Μόνος προς μόνον θα την κάνει.
Έχει πάντοτε καιρό!

Όσο για μας περιμένουμε
την επόμενη αναπνοή του
ίσως κι ομοιωθούμε.
Η ζωή μας, απίστευτο
ατέρμονη διαδοχή θανάτων.
Στο νέο τούτο κάλλος
που η αρχαία εικόνα εχάθη
ο οδηγός ετοιμάστηκε γι' αναγνώριση.
Κι ήταν η χαρά ανάμικτη με θλίψη.
Δεν είς' εσύ, ακούστηκε φριχτά
και οι πλαγιές κοιτάχτηκαν με δέος.
Καπνίστηκε ο ουρανός.

Ο αναβάτης τότε συνέχισε πικρά
το δρόμο του.
Σταυρώθηκε στη μέση.
Το βουνό που κατακτούσε
λεγόταν Άρνηση.

Τα πένθιμα

Πένθιμο σε μοναχό ποιητή

Στη Βηθλεέμ του δεν ήρθαν άγγελοι
να υμνούν και να δοξολογούν
ούτε μάγοι εξ ανατολών να καταθέσουν
τα δώρα της αγάπης τους.
Και στον ενταφιασμό του δεν ήταν παρών
ο ευσχήμων βουλευτής.
Απουσίαζαν κι οι μυροφόροι γυναίκες.
Κι ας ζήτησε συγγνώμη συγχωρώντας
τους υβριστές του
πιστός στη δύναμη του ελάχιστου
γνώστης τέλειος του τιμήματος των στίχων.

Ο μοναχός ποιητής δεν ήταν από τους συνήθεις.
Η ανωνυμία του μεγάλου κόσμου
τον κατάκλυζε συχνά.
Είχε για συντροφιά τις κορυφές του απείρου.
Στον αισθησιασμό της ποίησης αυτός
μαυροφορούσε.
Η άνοιξη των λόγων ποτέ δεν τον
παρέσυρε.
Σπυρί πιστό στο μέγα κόσμο
θεατής των άστρων
και βραχοθραύστης
κινούσε για του πάγου το άνθισμα
με τον ήλιο στην καρδιά
και την πρώτη ποίηση να κατευθύνει.

Στην κάθε νέα πράξη
είχε στο νου ο ασκητής
το «μεταβέβηκεν από του θανάτου εις την ζωήν»
την νεκρώσιμον ακολουθίαν των ανθρώπων.

Κι όμως δεν ήταν καθόλου δυστυχής.
Γνώριζε ως τ' άκρα την αντοχή
των χαρταετών.
Όπως τον Κλαζομένιο
έχτιζε στους θόλους τ' ουρανού
υπηρετώντας την πατρίδα.
Κι όλο ευγνωμονούσε τη γη
που του πρόσφερε μια τέτοια χάρη.
Η θέα από χαμηλά ήταν γι' αυτόν
ευεργεσία
ο ατέλειωτος Πελοποννησιακός της ποίησής του.